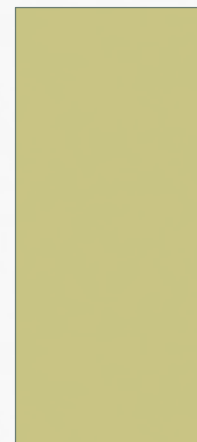

5-МАЪРУЗА
ШАХС МОДЕЛЛАРИ: КОМПЕТЕНЦИЯ МОДЕЛИ,
МАЛАКА МОДЕЛИ, ТАЪЛИМДА
КОМПЕТЕНТЛИК МОДЕЛИ

ДОЦ.КИЛИЧЕВА Ф.Б

РЕЖА:

- 1 Ваколатлар модели ва профессионаллик моделлари хакида маълумот
- 2 Ваколатлар категорияларининг интерпретацияси(талкини)
- 3 Ваколатлар боскичлари
- 4 Ваколатларнинг учта ўлчови

1 ВАКОЛАТЛАР МОДЕЛИ ВА ПРОФЕССИОНАЛЛИК МОДЕЛЛАРИ ХАКИДА МАЪЛУМОТ

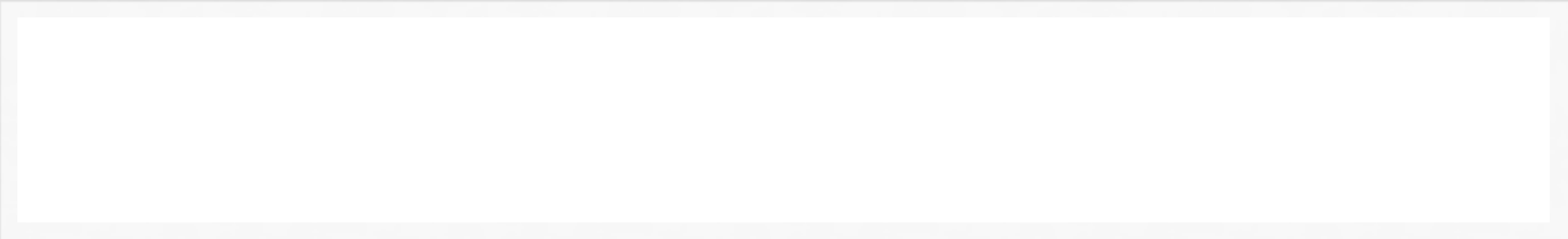
- Хозирги вақтда ваколат тушунчасига асосланган ходимларни баҳолашга булган ёндашув куп таркалгандир.

Ваколат
индивидуал


```
graph LR; A[Ваколат индивидуал] --> B[шахсий характеристикалар (масалан, гуруҳда ишлай олиш қобилияти, қиршимлиги, ижодийлиги), ҳамда маълум бир билимларни (масалан, музоқара олиб бориш ёки бизнес – режаларни тузиш) уз ичига олади.];
```

шахсий характеристикалар (масалан, гуруҳда ишлай олиш қобилияти, қиршимлиги, ижодийлиги), ҳамда маълум бир билимларни (масалан, музоқара олиб бориш ёки бизнес – режаларни тузиш) уз ичига олади.

Охирги таъриф рекрутинг чораларнинг нуктаи назаридан ваколат тушунчасини туликрок очиб беради, чунки баҳолаш икки йуналиш буйича амалга оширилади:

Шахсга оид характеристикалар (хулкий ваколатлар)

Профессional соҳада билим ва малакани баҳолаш

Асосий ваколатлар

ташкилот даражасида ишлаб чиқарилган ваколатлар бўлиб, ташкилот ходиларининг характеристикаларини бериш ва уларни боҳолаш мақсадида қулланадилар.

Асосий деб ҳисобланиши учун ваколат қуйидаги уч мезонга мос тушиши керак:

Истеъмолчи учун қийматга эга бўлиши керак.

Ажралувчан бўлиши керак

Эртанги бозорга утишни таъминлаб бериш

Профессионалик – профессионал фаолиятнинг вазифаларини бажаришга булган тайёргарлик. Профессионалик иш вазифаларини рационал усуллар ёрдамида бажариш асосида жисмоний ва аклий кучларни минимал сарф килиш оркали юкори сифатли ва миқдорий натижаларга эришиш имконини беради. Мутахассиснинг профессионаллиги малакани доимий ошириш, ижодий активлиги, кутарилиб борувчи талабларни бажариши каби мезонларда куринади.

2 ВАКОЛАТЛАР КАТЕГОРИЯЛАРИНИНГ ИНТЕРПРЕТАЦИЯСИ (ТАЛКИНИ)

Ташкилий қобилиятлари, натижаларини қулайди: психологияда хислатлари ва баҳолаш икки шахснинг фаолият ёндашувни

- ❖ 1. Одамни (қобилиятлар) ва ишни (вазифа, функцияларни) алоҳида таҳлил қилиш
- ❖ 2. «Ишдаги инсонни» таҳлил қилиш

1. ОДАМНИ (КОБИЛИЯТЛАР) ВА ИШНИ (ВАЗИФА, ФУНКЦИЯЛАРНИ) АЛОХИДА ТАХЛИЛ КИЛИШ

Тадкикот, одатда, ишчи вазифаларни аниклаш ва вазифани бажаришда керак буладиган малакани тестдан утказиш каби жараёнлардан иборат. Бунда тест синовининг натижалари бажариладиган ишнинг самарали (ёки самарасиз) эканлигига кафолат бера олмайди. Айниқса ушбу ёндашув мураккаб ишларни, масалан педагогик ва бошқарув фаолиятига тегишли ишларни баҳолашда қулланилмайди.

2. «ИШДАГИ ИНСОННИ» ТАХЛИЛ КИЛИШ

(Дэвид МакКлелланд). Ваколатларга асосланган ушбу ёндашув ишнинг характеристикасига эмас, иш натижали булишига ва инсон мамнун колишига олиб келувчи хислатларини аниклашга (масалан, интервью, тестлар ёрдамида) каратилган.

Табиий ваколатлар

- шахснинг асосий сифати (экстраверсия /интроверсия, эмоционал барқарорлик/ хавотирлилик, ёқимлилик/бе адаблик, виждонлилик/ўз-ўзидан пайдо бўлганлик, тажрибага очиқлилик/маданият номувофиқлики).

Адаптив ваколатлар

- индивиднинг янги ишчи муҳитда мақсадларга эришиш имконини берадиган сифатлар мажмуи. Адаптив ваколатларни баҳолаш шахсга оид тестлар ёрдамида амалга оширилади. Адаптив компетенцияларнинг манбаи ўз ичига табиий (туғма) бўлиб ҳисобланмаган, балки эгалланган ва ривожланган бўлиши мумкин бўлган шахснинг эмоционал имкониятлари (ЭИ)ни олади.

Эгалланган ваколатлар

- ишлаш жараёнида, шунингдек ўқиш ва ҳаркунлик фаолиятда эгалланган билим ва кўникмалар ҳисобланади. Ушбу компетенциялар баҳоланиши имкониятларни тест орқали синовни қўллаш билан амалга оширилиши мумкин

ТАШКИЛИЙ ПСИХОЛОГИЯДА МЕҲНАТ УНУМДОРЛИГИ ВА ЭИ РИВОЖЛАНГАНЛИГИ ЎРТАСИДАГИ ИЖОБИЙ БОҒЛИҚЛИК БЕЛГИЛАНГАН. ҚУЙИДАГИ АСОСИЙ ЭМОЦИОНАЛ КОБИЛИЯТЛАРНИ АЖРАТИШАДИ.

- 1. *Ўз-ўзини таҳлил қилиш* – ўз туйғусини англаш, ўз ҳаракатларини назорат қилиш имконияти.
- 2. *Эмоционал ҳолатни бошқариш* – тафаккур ва ҳаракатларга тўсқинлик қилмаслик учун ўзининг руҳий ҳолатини назорат қилишни билиш.
- 3. *Ўз-ўзига асослаш* – ишончни сақлай билиш ва муваффақиятсизликка қарамасдан ўз фикрини маъқуллай олиш.
- 4. *Эмпатия* – ўзини бошқалар ўрнига қўя билиш, бошқа кишининг оғзаки бўлмаган алоқаларини тушуниш.
- 5. *Киришимлилиқ* – мулоқотлар ўрнатишни, позитив муносабатларни ривожлантиришни билиш. Ушбу қобилият педагоглар учун жуда муҳимдир.

3. ВАКОЛАТЛАР БОСКИЧЛАРИ (ТОМАС ДЮРАН)

Боскич	Шарҳлаш
Маълумотлар	Менда ташқи маълумотларга кириш ҳуқуқи бор
Маълумот	Мен биламан, мен ёдлаб олдим, мен аниқладим
Билим	Мен яна кимгадир тушунтира оламан
Малакалар	Мен буни қила оламан
Янгилик	Мен буни қандай қилишни биламан, Мен буни қила оламан мен яна кимгадир буни қандай қилишни курсата оламан
Ваколат	Мен нима қилишни ва қандай қилишни бошқалардан яхши уддалайман (ноу-хау)
Тажриба (донишмандлик)	Мен буни қандай қилиш бўйича экспертман, нима қилиш ва нима учун буни қилиш кераклиги хақида тушунчага эгаман ва буни қандай қилишни тушунтира оламан

Тажриба ушбу моделда ваколатларнинг юқори даражаси сифатида кўриб чиқилади, чунки улар Блум таксономиясига («нима» саволига жавоб), шунингдек ноу-хау («қандай» саволга жавоб) мувофиқ билим ва тушунчани интеграциялайди. Тажриба муайян компетенция соҳасида бир вақтда тушуниш, тушунтириш ва ҳаракат қилиш имкониятларини кўзда тутди.

Ваколатнинг белгиланган элементлари, Т. Дюранфикрича, барча ўлчашлар келтириб ўтилмайди. Ваколатнинг учинчи асосий шакли бўлиб малакавий фаолият характеристикалари тадқиқотчилар томонидан кўп ҳолларда қўлланиладиган **муносабатлар** ҳисобланади.

Муносабат

инсоннинг ҳаракатларини белгилайдиган ўлчашлар, ўзаро ишлаш ва инсоннинг гуруҳ билан айнан ўхшашлик даражаси ва инсоннинг нимагадир эришишга бўлган хоҳиши. Муваффақиятга эришишга интилган инсон бир хил билим ва ноу-хау даражасига эга бўлган тушкунликдаги, пассив инсонга нисбатан етарли маълумотга эга бўлиб ҳисобланади.

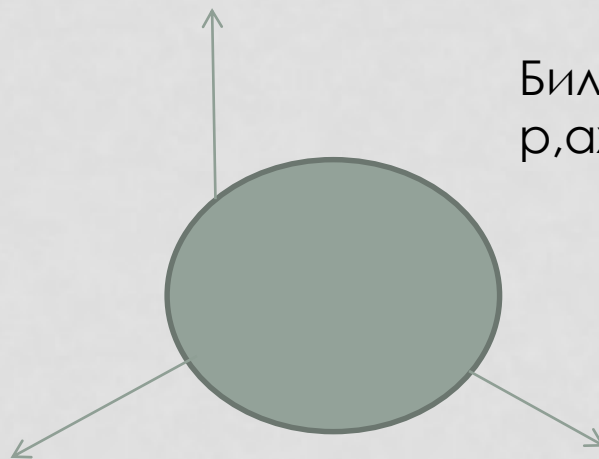
ВАКОЛАТЛАРНИНГУЧТА ЁЛЧАШЛАР КЎРИНИШИ (ТОМАС ДЮРАН)

Билимга эга бўлган
кишининг профили

Билимлар (маълумотлар,
ахборотлар, билим)

Нау-хау
(кўникмалар,
ҳаракатланиш
имконияти)

Муносабат

Муомалали
индикаторлар

муайян компетенцияга эга бўлган инсонларнинг ҳаракатларида кузатиладиган самарали муомала стандартидир. Бунда, агар инсон кўрсатилган индикаторларга мувофиқ ўзини тутса, унда у илғор ишчиларнинг кўрсаткичларига москеладиган натижаларга эришади.

Ваколатлар модели

муайян малакали фаолиятни бажарадиган инсоннинг самарали муомаласини характерлайдиган уларнинг тўлиқ тўплами. Компетенцияни моделлаштириш бўйича ишнинг амалий қимматлилиги компетенция моделининг «прогностиквалидлик» деб номладиган муамолали мисоларни олиш бўйича интервью (Behavioraleventinterview, ММИ) моделидан фойдаланган ҳолда керакли даражада лойиҳалаштирилганлигига боғлиқ.

Эйтиборингиз учун рахмат